

УДК 159.923.35:008

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУ ЯК РЕСУРСУ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ**Г. Ф. Москалик**Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна. E-mail: G21023@yandex.ru

Зроблено спробу розкрити поняття інтелекту, визначити його роль як ресурсу розвитку сучасної цивілізації. Увага приділена ролі ресурсів у розвитку сучасного суспільства. Аналізується поняття інформаційно-інтелектуальних ресурсів. Розглядаються інтелектуальні ресурси як стратегічний чинник суспільного розвитку. Описується проблема реалізації інтелектуального потенціалу суспільства через інтелектуальну працю. Автор роботи аналізує сучасну кризу університету як соціального інституту, що ознаменована пошуком нових ефективних форм свого існування в умовах глобальних ринків та експансії інформаційних технологій. Модернізація української освіти та науки у їхній єдності, що забезпечує інтелектуальний поступ суспільства відповідно до світових стандартів цивілізаційного розвитку, передбачає надання підтримки навчальним та науковим закладам, стимулювання інноваційної діяльності, дотримання принципу єдності освіти та науки, усебічну інформаційну забезпеченість освітньої системи.

Ключові слова: інтелект, ресурси, інтелектуальний потенціал суспільства, інтелектуальна праця, криза університету.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Однією із закономірностей розвитку сучасної цивілізації є поступове зростання ролі інтелекту, розумової діяльності людини. Інтелект дозволяє проникнути в сутність речей, оточуючих явищ та закономірностей процесів, передбачити перебіг подій, обрати оптимальне рішення, залучити ресурси та визначити технології діяльності. Проблема розвитку інтелекту як стратегічного ресурсу поступу цивілізації потребує як глибокого теоретичного осмислення, так і системного практичного втілення ідеї розвитку інтелектуального потенціалу нашої країни.

Мета роботи полягає у спробі розкрити поняття інтелекту, визначити його роль як ресурсу розвитку сучасної цивілізації, визначити роль ресурсів у розвитку суспільства, проаналізувати поняття інформаційно-інтелектуальних ресурсів, розкрити проблему реалізації інтелектуального потенціалу суспільства через інтелектуальну працю. Схарактеризувати суть сучасної кризи університету як соціального інституту, що ознаменована пошуком нових ефективних форм свого існування в умовах глобальних ринків та експансії інформаційних технологій.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Поняття «ресурси» походить від франц. *ressource* (цінність, запас, джерело засобів). Проте сьогодні не існує єдиного, чітко визначеного його тлумачення. Зокрема, так позначають можливі, засоби, джерела чого-небудь запаси, можливості (природні, інтелектуальні тощо), які можуть використатись в господарській діяльності [5]. До видів ресурсів відносять природні, сировинні, матеріальні, трудові, фінансові цінності, а напрямами використання ресурсів визначають потреби на створення продукції, надання послуг, одержання додаткової вартості [1].

Ресурси – це своєрідний «запас міцності», тобто засоби, властивості, які перебувають у наявності, якими система реально володіє, це сукупність об'єктивно існуючих умов та засобів, що необхід-

ні для виконання певних процесів. Відповідно, поняття ресурсу цивілізаційного розвитку, на нашу думку, охоплює основні джерела, можливості і цінності, необхідні для поступального розвитку цивілізації.

Поняття інформаційно-інтелектуальних ресурсів має комплексний зміст. Інформаційні ресурси зазвичай визначають як окремий документ та/або масив документів, створений у результаті людської діяльності, який є джерелом інформації чи засобом для отримання фізичними та/або юридичними особами знань, які формуються у процесі такої діяльності [4]. Поняття інтелектуальних ресурсів характеризує спільну здатність до проявів інтелекту детермінованою кількістю людей (особою або групою) як природного джерела ресурсів, які можуть використовуватися, а можуть залишатися незайнятими [8].

Розгляд інтелектуальних ресурсів як стратегічного чинника суспільного розвитку дозволяє сформулювати висновок, що цей тип ресурсів характеризується низкою відмінностей порівняно з іншими ресурсами суспільного розвитку:

- формування інтелектуальних ресурсів забезпечується комплексом галузей, що порівняно недавно посіли самостійне місце поряд із галузями реального сектора економіки;

- взаємодія галузей інтелектуального забезпечення виробництва із реальним сектором економіки не вміщується у звичайну схему ринкових відносин: формування освітнього, а також культурного потенціалу населення, нагромадження знань завжди були прерогативою держави й різного роду суспільних інститутів;

- вартісна оцінка інтелектуальних ресурсів на макrorівні як детермінанти економічного зростання надзвичайно ускладнена (якщо взагалі можлива);

- витрати на інтелектуальні ресурси мають характер довгострокових інвестицій, віддача від

яких може бути отримана набагато пізніше, ніж від інших типів інвестицій [3].

Поняття інтелекту як ресурсу розвитку людства розкриває потенційну і реальну здатність підтримувати творчу енергетику в усіх сферах діяльності соціуму – науці, освіті, політиці, культурі тощо [9].

Інтелектуальний потенціал суспільства реалізується через інтелектуальну працю. Даний тип праці визначається як творчий процес взаємодії інтелекту з елементами культури, що постає фундаментальним ресурсом створення інтелектуальної продукції та відтворення творчої особистості [2].

Згідно підходу Д. вириденка, сучасний світ потребує, щоб студенти були здатні піднятися над рівнем репродукції ідей інших до рівня створення власних ідей, керуючись розвиненими навичками творчого, гнучкого, критичного мислення, за допомогою яких би долались застійні явища, а мисленнєвий процес носив би нелінійний характер [7].

«Перехід університетів на ринкову модель є адекватною реакцією на зміну зовнішніх умов (у термінах теорії еволюції Ч. Дарвіна), коли виживання та розвиток якогось виду залежить від його вміння вписуватись у нові умови. Якщо екстраполювати цей підхід на умови глобальної економіки, виживання та розвиток університетів (як суб'єктів господарювання) залежить від вміння трансформуватись у відповідності до вимог «агресивного середовища» [7]. Ідеологічним попередником зазначеної тези стали ідеї автора «Загибелі університету» Б.Ріддінгза: «Університет... стає транснаціональною бюрократичною корпорацією або пов'язаною із транснаціональними інстанціями управління, такими, як Європейський Союз, або такою, що функціонує незалежно за аналогією із транснаціональною кампанією» [6].

Дійсно, зараз університет як соціальний інститут переживає кризу, ознаменовану пошуком нових ефективних форм свого існування в умовах глобальних ринків та експансії інформаційних технологій, а однією із таких провідних форм існування вважається так званий віртуальний університет (поряд із ним використовуються поняття «відкритий університет», «мегауніверситет» тощо) [7].

ВИСНОВКИ. Модернізація української освіти та науки у їхній єдності, що забезпечує інтелектуальний поступ суспільства відповідно до світових стандартів цивілізаційного розвитку, передбачає надання підтримки навчальним та науковим закладам, стимулювання інноваційної діяльності, дотримання принципу єдності освіти та науки, усебічну інформаційну забезпеченість освітньої системи. Саме на таких засадах інтелект зберігатиме й примножуватиме своє значення стратегічного ресурсу розвитку сучасної цивілізації.

Не менш важливою умовою зрощення соціального інтелекту є забезпечення принципу доступності знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаров С.М., Кушнір Н.Б. Тлумачний словник економіста. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 264 с.
2. Гуревичов М. Ринок інтелектуальних продуктів України // Економіка України. – 1994. – № 5. – С. 31–35.
3. Дегтяр А.О., Календжян Я.В. Економіка знань як теоретична база формування державної економічної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trpdu/2011_3/doc/2/02.pdf.
4. Коваль В.В. Законодавче визначення поняття «інформаційний ресурс» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nvnau_pravo/2012_173_1/12kvw.pdf.
5. Коноплінська В.А., Філіна Г.І., Коноплінська В.А. Економічний тлумачно-термінологічний словник. – К.: КНТ, 2007. – 580 с.
6. Риддінгс Б. Університет в руїнах // Высшая школа экономики. – М.: Изд. дом Гос. ун-та Высшей школы экономики, 2010. – 304 с.
7. Свириденко Д.Б. Академічна мобільність: відповідь на виклики глобалізації. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2014. – 279 с.
8. Чорний А.В. Інтелект як соціально-економічна категорія і головний чинник сталого розвитку суспільства // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 8 (110). – С. 18–22.
9. Шовкун І.А. Інтелектуальний ресурс економічного розвитку // Економічна теорія. – 2007. – № 2. – С. 14–33.

THE ROLE OF INTELLECT AS RESOURCE OF DEVELOPMENT OF MODERN CIVILIZATION

G. F. Moskalyk

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine. E-mail: G21023@yandex.ru

The attempt to expose the concept of intellect, define its role as the resource of development of modern civilization is made. Attention is paid to the role of resources in the development of modern society. A concept of informatively intellectual resources is analysed. Intellectual resources as strategic factor of community development are examined in the article. The problem of realization of intellectual potential of society is described through intellectual labour. The author of the article analyses the modern crisis of university as a social institute, that marked the search of new effective forms of the existence in the conditions of global markets and

expansion of information technologies. Modernisation of Ukrainian education and science in their unity that provides intellectual advancement of society in accordance with the world standards of civilization development envisages the grant of support to educational and scientific establishments, stimulation of innovative activity, observance of principle of unity of education and science, all-round informative material well-being of the educational system.

Key words: intellect, resources, intellectual potential of society, intellectual labour, crisis of university.

REFERENCES

1. Goncharov, S.M. and Kushnir, N.B. (2009), *Tlumachnyi slovnyk ekonomista* [Explanatory dictionary of economics], Tsentr navchalnoyi literatury, Kyiv, Ukraine. (in Ukrainian)
2. Gurevychoy, M. (1994), "Market of intellectual products of Ukraine", *Ekonomika Ukrainy*, no. 5, pp.31–35. (in Ukrainian)
3. Dyekhtyar, A.O. and Kalengzhan, Ya.V. (2011), "Economics of knowledge as a theoretical basis of the formation of state economic politics", available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trpdu/2011_3/doc/2/02.pdf. (in Ukrainian)
4. Koval, V.V. (2012), "Legislative definition of "information resource", available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nvnau_pravo/2012_173_1/12kvw.pdf. (in Ukrainian)
5. Konoplinska, V.A. and Filina, H.I. (2007), *Ekonomichnyy tlumachno-terminologichnyy slovnyk* [Explanatory and terminology dictionary of economics], KNT, Kyiv. (in Ukrainian)
6. Readings, B. (2010), "The University in Ruins", *Vysshaya shkola ekonomiki*, Moscow. (in Russian)
7. Svyridenko D.B. (2014), *Akademichna mobilnist: vidpovid na vyklyky hlobalizatsii: monohrafiia*, [Academic mobility: response to the challenge of globalization: monograph], Vydavnytstvo NPU imeni M.P. Drahomanova, Kyiv. (in Ukrainian)
8. Chornyy, A.V. (2010), "Intellect as a social and economic category and the main factor of the sustainable development of a society", *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 8, Vol. 110, pp. 18–22. (in Ukrainian)
9. Shovkun, I.A. (2007), "The intellectual resource of economic development", *Ekonomichna teoriya*, no. 2, pp. 14–33. (in Ukrainian)

Москалик Геннадій Федорович,
д. філос. н., доцент, професор КрНУ,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського,
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук,
39600, Україна
E - mail: G21023@yandex.ru



Moskalyk Gennadiy Fedorovych,
D.Sc. (Philos.Ed.), Assoc. Prof.,
Prof. KrNU,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi
National University,
vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk,
39600, Ukraine
E-mail: G21023@yandex.ru